

Het einde van de armoe

De zandgrond in het oosten van Noord-Brabant leverde traditioneel weinig op. Alleen dankzij wat koeien, kippen en varkens erbij konden de boeren het hoofd boven water houden. Tot de Europese Gemeenschap de invoer van soja, tapioca en melasse vrijgeeft, die zeer geschikt zijn als veevoer. Dan wordt het houden van varkens opeens heel lucratief. De boeren in oostelijk Noord-Brabant zien opeens een mogelijkheid zich aan de armoe te ontworstelen: overal verrijzen er varkensstallen. Kleine gemengde bedrijfjes veranderen in ware fabrieken met duizenden varkens, waar alles gericht is op de snelle productie van duizenden vleesvarkens tegelijk in zo kort mogelijke tijd.

De laatste jaren worden de varkensboeren steeds meer geconfronteerd met de keerzijde van deze explosieve groei: te veel koper in het voer tast het milieu aan, de toegevoegde groeihormonen en antibiotica bedreigen de gezondheid van de mens, de miljarden kilo's mest verontreinigen het water en verzuren de grond. De veehouderij komt in een kwade reuk te staan. De overheid komt met allerlei maatregelen: koper, hormonen en antibiotica in het voer worden verboden, gier en mest moeten in de grond geïnjecteerd worden, de boeren moeten mestrechten hebben. Om aan die eisten te voldoen moet er geïnvesteerd worden. Ook de kosten stijgen sterk, de prijzen niet navenant.

Tot overmaat van ramp slaat in 1997 de varkenspest toe. Dieren worden afgeslacht alsof het niets is: in elf maanden tijd worden elf miljoen varkens vernietigd, verreweg de meeste in Brabant, het merendeel nog gezond. Drie jaar later breekt er in Nederland mond- en klauwzeer uit. Ook in Brabant worden er uit voorzorg varkensmeststrijken geruimd. Onnodig: de provincie blijft deze epidemie bespaard.

De varkenspest is voor de overheid aanleiding om maatregelen te nemen die tot een vermindering van het aantal varkens leiden. Er komen varkensvrije zones en er wordt een systeem van varkensrechten ingevoerd: het recht een bepaalde hoeveelheid varkens te houden. En er komen opkoopregelingen: boeren krijgen een som geld als ze hun varkens wegdoen, hun stallen afbreken en hun varkensrechten inleveren.

Temidden van al dit geweld vergeten we bijna wat dit alles betekent voor de individuele boeren. Zij zijn vaak de erfgenamen van een lange familietraditie die zij geacht worden voort te zetten en zitten nu klem tussen torenhoge schulden, steeds strengere regels, hun verbondenheid met de dieren en hun liefde voor het boerenbedrijf. Nog afgezien van de gevolgen van de pest.

Varkens/Boeren: twee toneelstukken

Meteen nadat het besluit genomen was tot de fusie tussen Theatergroep Hollandia en Het Zuidelijk Toneel, ontstond het idee om een voorstelling te maken over de situatie waarin de Brabantse varkensboeren terecht zijn

gekomen. De behoefte om zo direct in te gaan op wat er concreet in de maatschappij speelt, kwam niet uit de lucht vallen. Theatergroep Hollandia, een van de twee fusiepartners van ZT Hollandia, heeft zich vanaf het begin ten doel gesteld om midden in de werkelijkheid te staan, om in te gaan op wat er leeft, om weerstand te bieden aan die werkelijkheid.

Eén manier om dat te doen is om een auteur de opdracht te geven een stuk te schrijven over zo'n actueel onderwerp. Dat is gedaan voor één van de twee stukken die nu onder de noemer *Varkens/Boeren* door Hollandia worden gespeeld: *Nageslacht*, waarvoor Josse de Pauw en Kamiel Vanhole de teksten leverden. Een andere manier is: de mensen waarover je het wilt hebben zelf aan het woord laten. Daarvoor werd in het geval van *Truus en Connie* gekozen. Aan journalist Lex Bohlmeijer werd gevraagd een aantal varkensboerinnen te interviewen. Dit materiaal werd door hem en Hollandia-dramaturg Tom Blokdijk bewerkt tot een toneeltekst. Alles wat Truus en Connie zeggen, is opgetekend uit de mond van varkensboerinnen. De twee verhalen zijn echter geen van beide tot één varkensboerin te herleiden: in beide verhalen zijn de ervaringen van meerdere boerinnen verwerkt. De koorteksten zijn van de hand van Tom Blokdijk.

Truus en Connie

In *Truus en Connie* verbreken de varkensboerinnen hun zwijgen. Zij vertellen over hoe het was toen zij klein waren, over hoe zij trouwden en begonnen met intensief varkens te houden, de bouw van de stallen, over de aard van het beest, over het biggen, over diervriendelijke groot brengen en doodmaken voor de consumptie, over de pest, over wéér investeren en wéér nieuwe regels, over 'wat nu', over stoppen of doorgaan, over wanhoop en hoop.

Ook de varkens verbreken hun zwijgen. Als het koor in een Griekse tragedie verhalen zij over hun liefde voor de mens, die kersverse diersoort, over de aard van het varken en die van de mens, over de mythen die bij mensen over varkens de ronde doen, over het leven in het hok, over hun onweerstaanbaar vermogen om zich – tegen elke maatregel in – toch te blijven vermenigvuldigen.

Lex Bohlmeijer

Hollandia heeft al eerder voor het toneel bewerkte interviews van Lex Bohlmeijer gespeeld: *Kingcorn*, dat gebaseerd was op een interview met de laatste daarnog werkzame arbeider in een stilgelegde fabriek in Leiden waar het meel werd gemalen voor het brood met die naam; *Biotex*, gebaseerd op een interview met de laatste nog werkzame arbeider in de Rotterdamse fabriek waar dit wasmiddel werd vervaardigd; en *Lena en Willem*, dat gebaseerd was op interviews met twee zevenjarigen.

'De varkens, zij zijn de dichters onder de dieren, melancholiek en van weinig nut, tot ondersteboven aan de ladder tegen de muur, druppel voor druppel

zich legend in de donkerblauw emmer, hij de gletsjer van zijn speklaag toont,
zijn wondere inwendige sneeuw, opengeklapt als een elegie.' H.H. ter
Balkt